

MILIEUVERKLARING

JUNI 2011

**PERMANENT SECRETARIAAT
VAN DE
FEDERALE RAAD VOOR DUURZAME ONTWIKKELING**

Inleiding

De voornaamste opdracht van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling bestaat erin de politieke instanties en de verschillende federale ministers ertoe aan te sporen in alle beleidslijnen rekening te houden met de drie aspecten van duurzame ontwikkeling en een voortdurend evenwicht te zoeken tussen de economische, sociale en ecologische aspecten in de besluitvorming.

Het spreekt bijgevolg voor zich dat het beheer van het permanent secretariaat van deze Raad gericht moet zijn op het verwezenlijken van de principes die de Raad aanhangt.

Ik sta dan ook bijzonder enthousiast achter de beslissing van de directie en het personeel van het permanent secretariaat van de Raad om voor zijn interne werking een milieumanagementsysteem in te voeren dat voldoet aan de voorwaarden van de Europese EMAS-verordening.

In deze milieuverklaring worden u de acties voorgesteld die het permanent secretariaat van de Raad in dit kader reeds heeft ondernomen en de acties die in de toekomst nog tot een goed einde moeten worden gebracht. Daarna zal jaarlijks een bijgewerkte versie van deze resultaten worden verstrekt.

Wij hopen u zo op een gepaste manier op de hoogte te houden van onze vooruitgang inzake het milieubeheer van onze activiteiten

Theo ROMBOUTS
Voorzitter van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

Inhoudstafel

VOORSTELLING VAN DE FEDERALE RAAD VOOR DUURZAME ONTWIKKELING	4
Een discussieforum	4
Een sensibiliseringsforum	5
Interne structuur	6
MILIEUMANAGEMENTSYSTEEM: VOORSTELLING VAN DE WERKWIJZE	8
MILIEUBELEID	10
OVERZICHT VAN DE TOEPASSING VAN HET EMS	11
MILIEU-IMPACT EN BEHEERSINSTRUMENTEN	12
Energie-efficiëntie	12
1. Elektriciteitsverbruik	12
2. Gasverbruik	16
Rationeel gebruik van grondstoffen	16
Waterverbruik	18
Afval	18
Biodiversiteit	20
Emissies	20
Aankopen	21
Organisatie van sensibiliseringsevenementen	22
VALIDERING	23
VERKLARING VAN DEELNAME	24

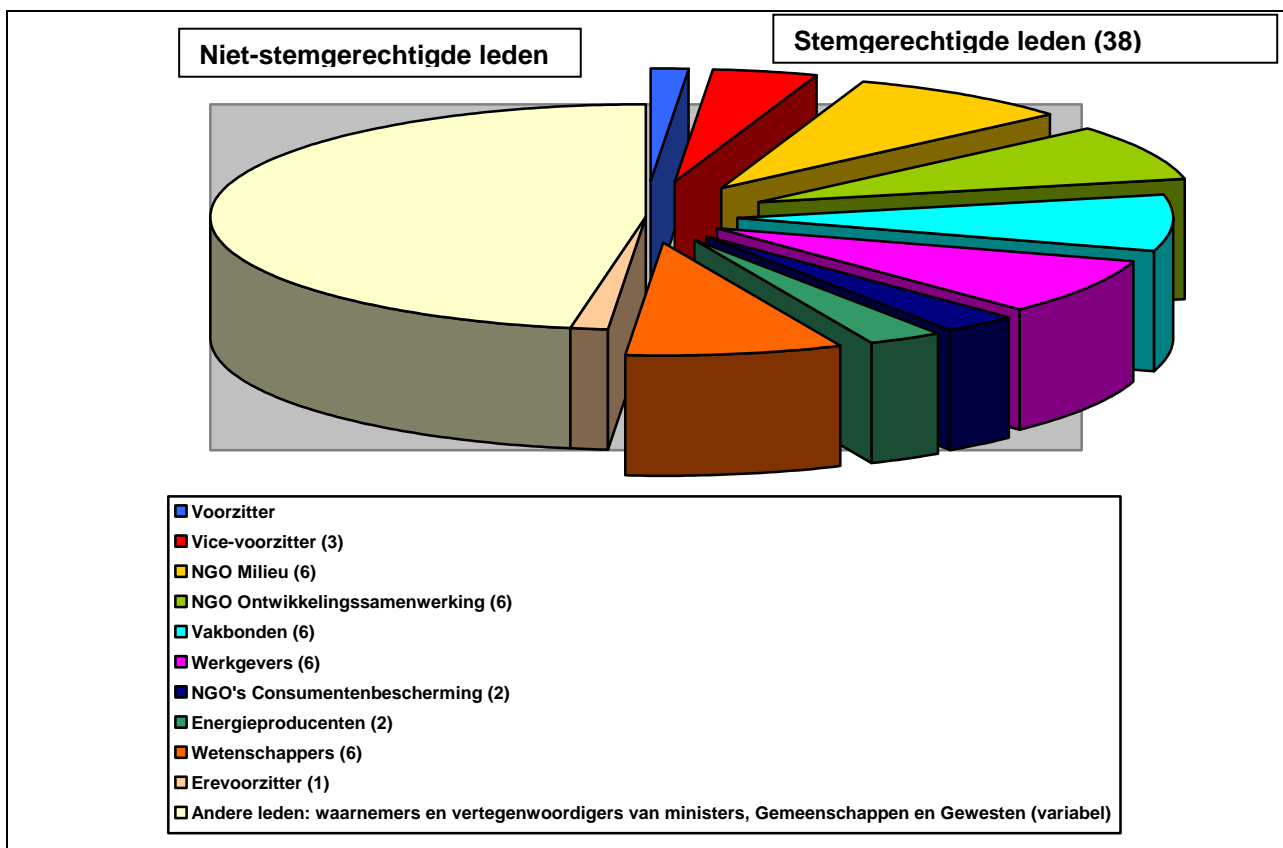
Voorstelling van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

Een discussieforum

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) werd opgericht in 1997 ter vervanging van de Nationale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (NRDO) die sinds 1993 bestond. Het is zijn taak adviezen uit te brengen aan de Belgische federale overheid over het beleid rond duurzame ontwikkeling.

In de Raad zijn verscheidene maatschappelijke groepen vertegenwoordigd: milieuverenigingen, organisaties voor ontwikkelingssamenwerking, consumentenverenigingen, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en wetenschappers. Op die manier vormt de Raad een overlegforum van *multistakeholders*.

Onderstaand taartdiagram geeft in detail de samenstelling van de Raad weer.

Algemene vergadering in Hertoginnedal in aanwezigheid van de erevoorzitter, Zijne Hoogheid Prins Filip

Een sensibiliseringsforum

De Raad heeft ook als opdracht de organisaties en burgers te sensibiliseren voor duurzame ontwikkeling. Hiertoe organiseert de Raad debatten waarop experts, vertegenwoordigers van de overheden, vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisaties en het grote publiek van gedachten kunnen wisselen en met elkaar kunnen overleggen.

Deze bevoegdheid om mensen te sensibiliseren voor duurzame ontwikkeling behoort evenwel niet uitsluitend toe aan de Raad: zij hangt af van de verschillende federale actoren inzake duurzame ontwikkeling, op hun respectieve niveaus.

Zo onderscheiden wij met name:

De programmatorische overheidsdienst duurzame ontwikkeling, die het beleid inzake duurzame ontwikkeling op federaal niveau moet voorbereiden en die de uitvoering van dit beleid door de verschillende betrokken federale overheidsinstellingen moet coördineren; dit houdt ook in dat deze dienst de instellingen indien nodig helpt door zijn expertise ter beschikking te stellen;

De interdepartementale commissie duurzame ontwikkeling, die meer specifiek het vierjaarlijks Federaal Plan inzake duurzame ontwikkeling voorbereidt, met de steun van de programmatorische overheidsdienst duurzame ontwikkeling, en die zorgt voor de follow-up ervan door regelmatig voortgangsrapporten over het Plan te publiceren;

De taskforce duurzame ontwikkeling van het federaal planbureau, die eveneens wetenschappelijke rapporten en studies opstelt over duurzame ontwikkeling, om meer bepaald de duurzame aard van het door de federale overheid gevoerde beleid te evalueren en prognoses te maken over de evolutie van de situaties volgens de beslissingsmogelijkheden.

Interne structuur

Wat betreft de interne werking van de Raad gebeurt het werk in verscheidene fases: de werkgroepen komen bijeen op basis van de beslissingen van het bureau en met de hulp van het permanent secretariaat bereiden zij de adviezen voor die vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan de algemene vergadering.

Wij onderscheiden dus de volgende organen:

De algemene vergadering is het besluitvormingsorgaan van de Raad. Zij verenigt alle leden van de Raad en neemt alle formele beslissingen, met name de goedkeuring van de adviezen.

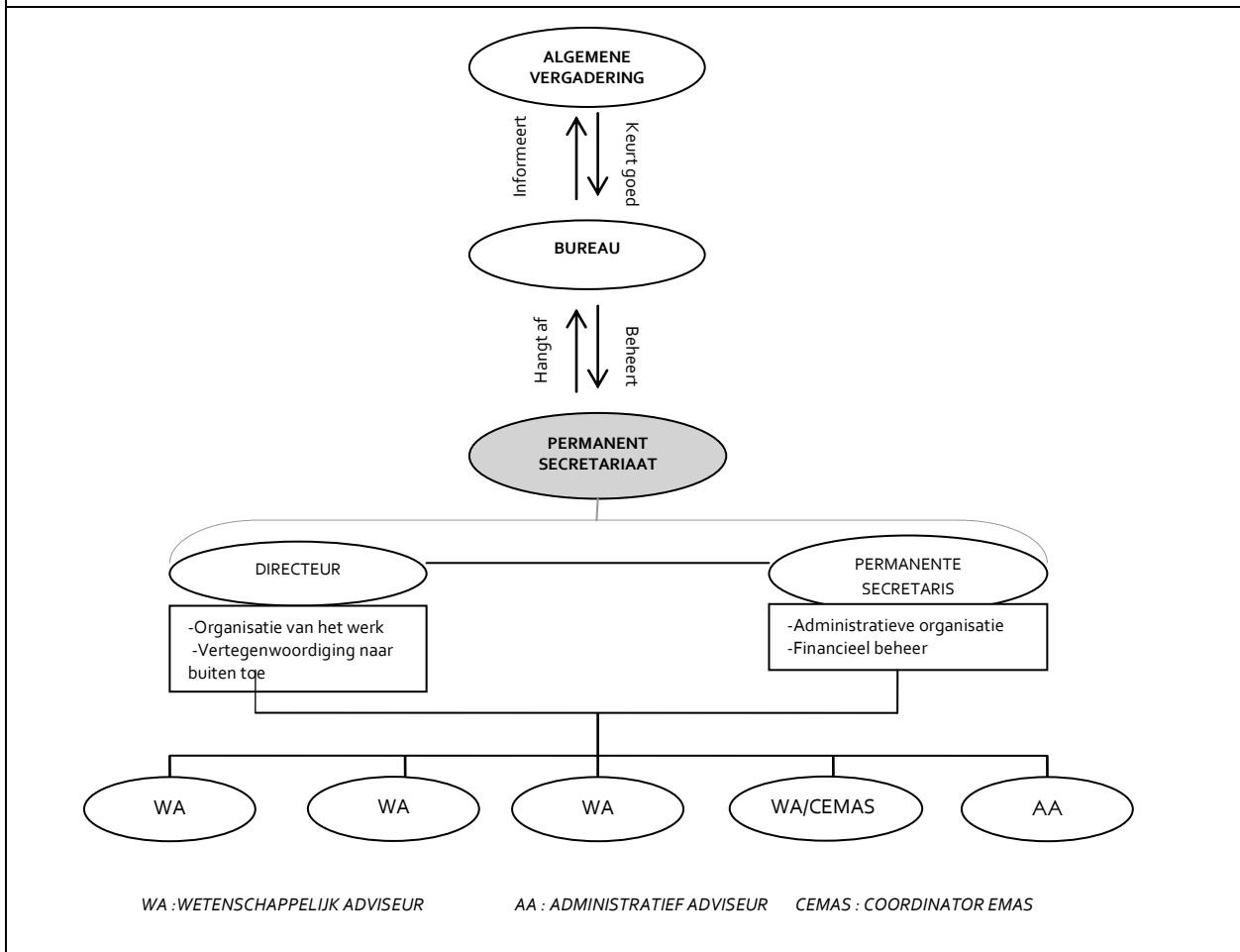
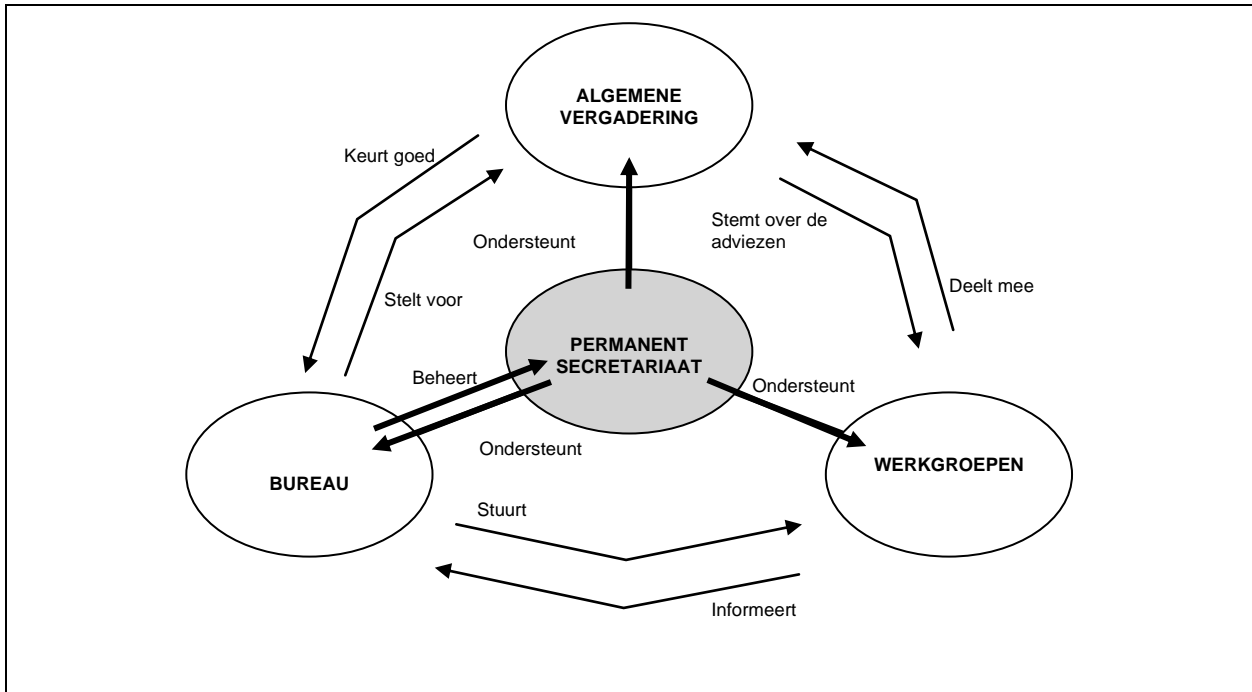
Het bureau bestaat uit de erevoorzitter, de voorzitter en de vicevoorzitters, maar ook enkele vertegenwoordigers van de lidorganisaties en verantwoordelijken van het permanent secretariaat maken er deel van uit. Het bureau moet het werk van de Raad plannen. Het beslist welke werkgroep welk advies zal voorbereiden, rekening houdend met het onderwerp van de vraag die werd gesteld of van het document dat voor advies is voorgelegd, en het beslist welk soort van advies zal worden uitgebracht: een zeer kort advies, het zogenaamde 'krachtlijnenadvies', een standaardadvies of een uitvoerig en gedetailleerd advies, het zogenaamde 'kaderadvies'.

Het bureau zorgt ook voor de voorbereiding en follow-up van de algemene vergadering, het stelt het jaarverslag en het financieel verslag ter goedkeuring voor aan de algemene vergadering, het bekommert zich om het beheer en de selectie van personeel en neemt belangrijke praktische beslissingen op het vlak van het permanent secretariaat, enz. Het is dus het organisatorische orgaan van de Raad.

De werkgroepen bestaan uit de verschillende vertegenwoordigers die door de leden van de algemene vergadering zijn afgevaardigd. De werkgroepen moeten de adviezen voorbereiden die vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan de algemene vergadering. Er zijn verscheidene permanente werkgroepen (WG 'energie en klimaat', WG 'internationale betrekkingen', WG 'productnormen', WG 'strategieën voor duurzame ontwikkeling', WG 'biodiversiteit en bossen', WG 'wetenschappelijk onderzoek', WG 'sensibilisatie en communicatie'), maar naargelang de behoeften kunnen er ook werkgroepen ad hoc worden opgericht.

Het permanent secretariaat is het ondersteunend orgaan van de Raad. Het telt zeven medewerkers die de verschillende documenten opstellen die uitgaan van de Raad. Zij versturen uitnodigingen of documenten, organiseren forums, brengen de website van de Raad up-to-date, printen en verspreiden de adviezen, enz.

Onderstaande schema's leggen beknopt het organigram en de werking van de Raad en van het permanent secretariaat uit.

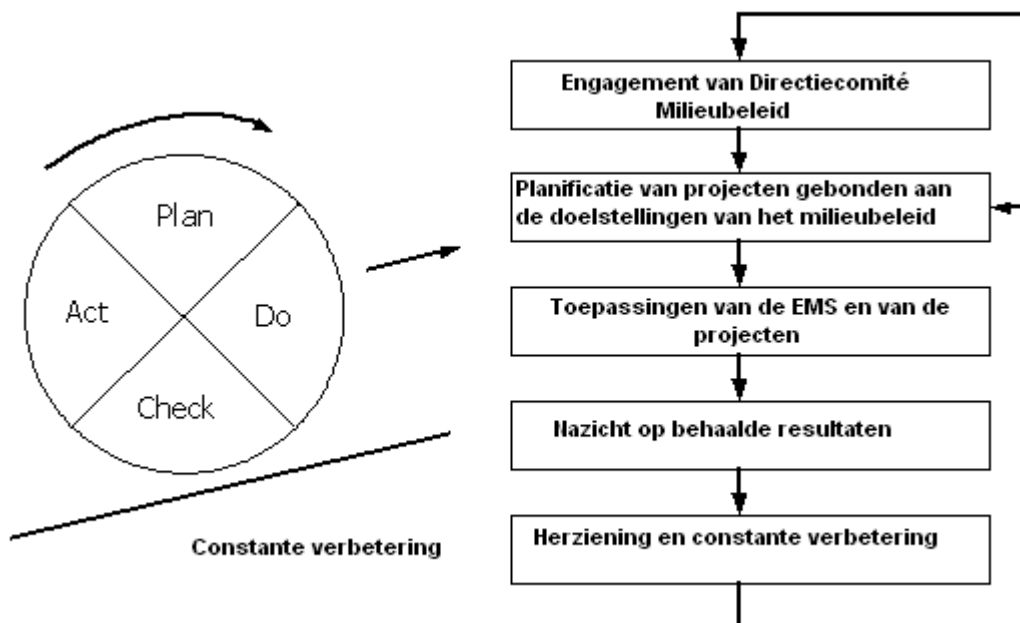

Milieumanagementsysteem: voorstelling van de werkwijze

Een milieumanagementsysteem (EMS) is een beheerstool die streeft naar een voortdurende verbetering van de milieuprestaties van de gemeenschap die het systeem invoert.

Het werkt als volgt: de onderneming stelt een beschrijving op van haar werking om na te gaan welke van haar activiteiten het milieu aantasten en op deze basis bepaalt zij welke acties moeten worden ondernomen om de risico's te beheersen en haar negatieve impact op het milieu te verkleinen. Vervolgens evalueert zij de toegepaste maatregelen om hun doeltreffendheid te beoordelen en stelt zij een nieuwe beschrijving van haar werking op. Op basis van deze nieuwe beschrijving kan zij haar werkwijze tot verbetering herhalen.

Door deze 4 fases te herhalen kunnen de prestaties van de organisatie in de loop van de cycli voortdurend worden verbeterd, zoals onderstaand schema illustreert.

In dit geval betreft het milieumanagementsysteem dat binnen de FRDO is ingevoerd enkel de activiteiten van het permanent secretariaat, waarvan de zetel zich bevindt op de 2de verdieping in de Liefdadigheidsstraat 33 in 1210 Brussel en waarvan de lokalen **een oppervlakte van 398 m²** innemen. Het permanent secretariaat stelt **7 VTE** tewerk.

Niettemin wordt de volledige Raad bewust gemaakt van deze werkwijze.

Daarenboven betreft het milieumanagementsysteem vanzelfsprekend ook de activiteiten van de Raad die door het permanent secretariaat in of buiten zijn lokalen worden georganiseerd, wanneer het voor het permanent secretariaat mogelijk is de impact in kwestie te beheersen.

De activiteiten van de Raad die plaatsvinden buiten de gebouwen van het permanent secretariaat zijn in wezen:

- de algemene vergaderingen, die gemiddeld 5-6 keer per jaar plaatsvinden, en - behalve voor de eerste vergadering van het jaar – plaatsvinden in de lokalen van de FOD Volksgezondheid (FOD die zich ook voor EMAS heeft geëngageerd). Aangezien de erevoorzitter, Zijne Hoogheid Prins Filip, en de verschillende bevoegde ministers of hun vertegenwoordigers over het algemeen deelnemen aan de eerste algemene vergadering van het jaar, vindt die plaats op een meer prestigieuze locatie, zoals Hertoginnedal of het Egmontpaleis;
- het jaarlijks forum;
- occasionele seminars die worden georganiseerd rond specifieke onderwerpen 1-2 keer per jaar.

De activiteiten die daarentegen systematisch plaatsvinden in de lokalen van het permanent secretariaat zijn:

- alle werkgroepvergaderingen, waarvan het aantal varieert van maand tot maand, afhankelijk van de ontvangen verzoeken om advies, en door de moeilijkheidsgraad van het advies in kwestie;
- de maandelijkse vergaderingen van het Bureau van de Raad;
- de stafvergaderingen van het permanent secretariaat.

Milieubeleid

CFDD/FRDO,
Liefdadigheidsstraat 33
1210 Brussel

Milieu beleid van het permanente secretariaat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling werd in 1997 opgericht als een *multistakeholder* overleg platform, dat vertegenwoordigers van milieu-, ontwikkelings-, verbruikers-, werknemers- en werkgeversorganisaties, energieproducenten en de wetenschappelijke wereld, bijeen brengt.

Als adviesorgaan heeft de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling de bevoegdheid om adviezen te formuleren, gericht aan de federale overheid, over het te voeren beleid op vlak van duurzame ontwikkeling. De Raad heeft daarnaast ook de bevoegdheid om de maatschappelijke organisaties en de burgers over duurzame ontwikkeling te sensibiliseren.

Daarom zien wij – het permanente secretariaat van de Raad – het als onze plicht om **de door de Raad aanbevolen principes ook zelf na te leven**. Onze activiteiten dienen daarom op een zodanige manier te worden georganiseerd, dat zij zo goed als mogelijk respect opbrengen en rekening houden met milieubekommernissen, sociale rechtvaardigheid en economische efficiëntie.

Door het opstarten van een milieu management systeem, waken we over ons engagement om continu de impact van onze activiteiten op het milieu te evalueren en zoveel als mogelijk te beperken. Bovendien willen we er eveneens voor zorgen dat binnen dit kader, bij het vastleggen van onze doelstellingen, de ecologische, sociale en economische component van duurzame ontwikkeling op een geïntegreerde manier worden benaderd.

Concreet gaan we nu reeds volgende engagementen aan:

- we respecteren de bestaande milieu reglementering en andere eisen die in op het vlak van milieu gelden ;
- we voorkomen zoveel als mogelijk verontreiniging als gevolg van onze activiteiten ;
- we zorgen voor een daling van ons elektriciteitsverbruik ;
- we verminderen of compenseren de luchtverontreiniging die een gevolg is van reizen naar het buitenland door ons of door de leden van de Raad, in het geval de reis gefinancierd wordt door de Raad ;
- we sensibiliseren de leden van de Raad betreffende deze engagementen.

Datum: 04/10/2010

De Directeur,

De personeelsleden van het permanente secretariaat,

Overzicht van de toepassing van het EMS

Door hun functie zijn de personeelsleden van ons permanent secretariaat zich allemaal bewust van de problematiek om de milieu-impact te verkleinen. Vanzelfsprekend hebben zij dus gedragingen aangenomen die dicht aanleunen bij de goede milieupraktijken: het aantal geprinte documenten beperken, en indien er toch moet worden geprint de functie recto verso gebruiken; liever mails dan brieven sturen naar de leden en deelnemers van de werkgroepen; kraantjeswater drinken; liever vaatwerk gebruiken dan plastic bekertjes; zich met het openbaar vervoer verplaatsen; ecologische benodigdheden en producten met een bio- of fairtradelabel aankopen; enz.

Hierdoor werden wij, in onze voormalige standplaats dicht bij het Zuidstation, **van 2005 tot 2008** door het Brussels Instituut voor Milieubeheer erkend als **ecodynamische onderneming (1*)**; dit label hebben wij bij onze **verhuis** in **november 2008** verloren.

In plaats van een nieuw dossier in te dienen bij het BIM werd beslist in een gereguleerd systeem te stappen dat veel dwingender is: het behalen van een **EMAS-registratie**.

Met de hulp van een consultancybedrijf hebben wij bijgevolg **gedurende heel 2009** gewerkt aan de oprichting en toepassing van een milieumanagementsysteem dat voldoet aan de voorwaarden van de EMAS-verordening (verordening (EG) nr. 1221/2009).

Dankzij al deze inspanningen konden wij op **20 november 2009** officieel van start gaan met ons milieumanagementsysteem. Wij hebben het sindsdien aan een audit onderworpen om zijn goede werking te verifiëren. Hierna vindt u een overzicht van de verschillende impactvormen die wij hebben geïdentificeerd en de eerste resultaten van het EMS dat wij hebben toegepast

Dit initiatief werd met succes bekroond: nadat milieuverificateur AIB-VINCOTTE International n.v. (registratienummer: BE-V-0016) onze lokalen en onze werking had geïnspecteerd, verwerfde het permanent secretariaat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling op **21 juni 2010** het **EMAS-certificaat** met nummer **BE-BXL-000022** voor een periode van **4 jaar**; daarbij werd het permanent secretariaat erkend als "kleine organisatie".

Aangezien het EMAS-certificaat geen doel op zichzelf vormt maar deel uitmaakt van een proces van gestage verbetering, wordt binnen de Raad een follow-up verzekerd, zodat de milieukeurgetallen zoveel mogelijk behouden en verbeterd worden.

Omdat het behalen van het EMAS-certificaat bovendien de erkenning als **ecodynamische onderneming** vergemakkelijkt, zal in 2011 een kandidatuur dossier worden ingediend bij het BIM om ook dit label (3 sterren) te behalen.

Milieu-impact en beheersinstrumenten

Op basis van onze milieuanalyse hebben wij kunnen bepalen dat wij de volgende milieu-impact als relevant beschouwen of moeten beschouwen :

- het elektriciteitsverbruik;
- het beheer van gevaarlijk afval (toners, inktpatronen, neonlichten, spaarlampen, ...);
- de luchtvervuiling en het lawaai veroorzaakt door het gebruik van HVAC, meer bepaald bij lekken;
- het gebruik van milieuvriendelijke onderhoudsproducten;
- de aankoop van zuinig en/of milieuvriendelijk computermateriaal;
- de verplaatsingen, in het bijzonder deze met het vliegtuig;
- de steun – via de aankopen – aan biologische, lokale producten of producten uit de eerlijke handel;
- de organisatie van een Forum waardoor het publiek en de leden van de Raad bepaalde specifieke thema's van duurzame ontwikkeling beter kunnen leren kennen.

De EMAS-verordening nr. 1221/2009 beveelt ons bovendien aan om minstens over de volgende aspecten gegevens mee te delen:

- energie-efficiëntie;
- rationeel gebruik van materiaal;
- water;
- afval;
- biodiversiteit;
- emissies.

Wij hebben bijgevolg beslist onze milieu-impact en beheersinstrumenten voor te stellen op basis van het in de verordening voorgestelde ontwerp, dat wij vervolgens aanvullen om de milieu-impact, verdeeld per categorie, aan te halen die wij niet op basis van deze structuur van de verordening hebben voorgesteld.

Energie-efficiëntie

1. Elektriciteitsverbruik

1.1. Privélokalen

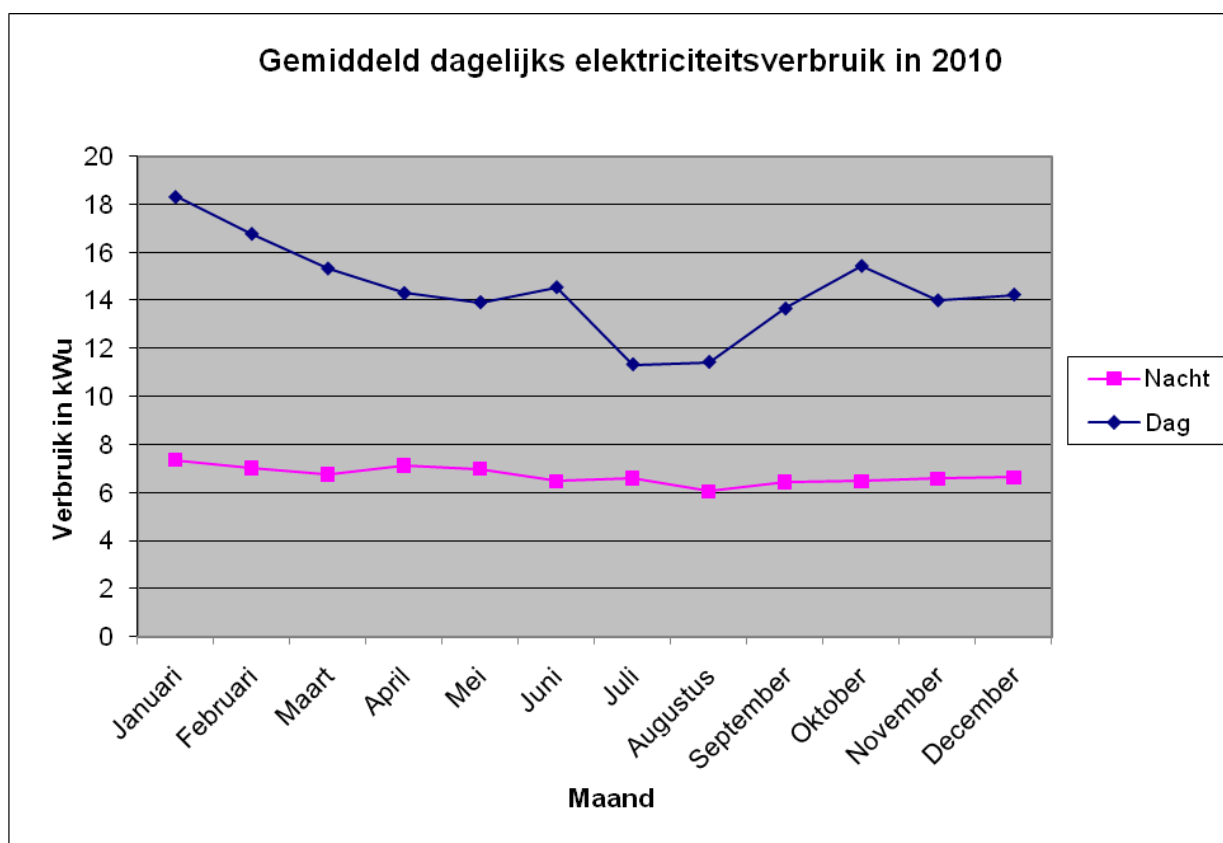
Wij hebben een afzonderlijke teller voor het elektriciteitsverbruik in de privélokalen.

Dit elektriciteitsverbruik houdt voornamelijk verband met de werking van computers, de server en van het fotokopietoestel, met de verlichting, met het gebruik van keukentoestellen (koffiezetapparaat, waterketel, koelkast, microgolfoven,...) en met afzonderlijke toestellen die in elk lokaal de luchtstroom regelen afkomstig van het HVAC-systeem.

Aangezien in 2009 een groot aantal energiebesparende investeringen werd uitgevoerd, hebben wij er in **2010** vooral op toegezien dat het personeel wordt aangemoedigd om dagelijks de goede praktijken voort te zetten die het jaar daarvoor werden ingevoerd, zoals:

- bij voorkeur natuurlijk licht gebruiken;
- de verlichting uit doen in niet-gebruikte lokalen;
- de computer op slaapstand zetten en het scherm uitzetten tijdens de pauzes en vergaderingen;
- de computer en het scherm afzetten 's avonds, tijdens de weekends en bij elke langere afwezigheid tijdens de dag.

Wij hebben sinds april 2009 ook een follow-upstelsel uitgewerkt waarbij de teller elke maand wordt afgelezen, zodat wij eventueel overmatig verbruik kunnen opsporen. Op basis van dit stelsel konden wij ook de volgende maandelijkse gemiddelden qua dagverbruik opstellen:

Wij hebben momenteel niet kunnen bepalen welke parameters het meest beslissend zijn voor de schommelingen in ons verbruik.

Eenzijds veronderstellen wij dat de waarneembare verbruiksdaling, die bijzonder duidelijk is in juli en augustus, toe te schrijven is aan het feit dat veel personeelsleden in die periode met vakantie zijn, en dat er door het vele natuurlijke licht minder gebruik moet worden gemaakt van kunstlicht.

Naast deze seizoensgebonden schommelingen hebben wij op kwartaalbasis een vermindering van ons **gemiddeld dagverbruik overdag** (in kWh) kunnen realiseren:

Kwartaal	2009	2010
04-06	16,20	14,25
07-09	13,80	12,13
10-12	17,47	14,55

Wij hebben als **minimum doelstelling voor 2011** gesteld om de kwartaalcijfers van 2010 niet te overschrijden. Aangezien er in 2009 aanzienlijke besparingen werden verwezenlijkt, werden er in 2010 weinig belangrijke maatregelen ingevoerd. Het lijkt moeilijk om ons elektriciteitsverbruik nog aanzienlijk te doen dalen.

Anderzijds nemen wij aan dat het nachtverbruik, dat op het eerste gezicht betrekkelijk hoog lijkt, grotendeels toe te schrijven is aan het feit dat onze server permanent werkt, aan het back-upsysteem dat 's nachts draait en aan de koelkast.

Wanneer wij de door ons verzamelde gegevens bekijken, kunnen wij vaststellen dat ons **gemiddeld dagverbruik 's nachts** op kwartaalbasis voortdurend daalt:

Kwartaal	Verbruik (kWh)
04-06/2009	7,67
07-09/2009	7,62
10-12/2009	7,56
01-03/2010	7,04
04-06/2010	6,86
07-09/2010	6,35
10-12/2010	6,55

Nadat dit verbruik tussen het 1ste kwartaal van 2009 en het 1ste kwartaal van 2010 met iets meer dan 10 % was gedaald, lijkt het de voorbije maanden gestabiliseerd te zijn rond ongeveer **6,50 kWh/dag**.

Onze **minimum doelstelling voor 2011** zal er bijgevolg in bestaan dit verbruik op dit niveau te houden en in de mate van het mogelijke zelfs nog te doen dalen, rekening houdend met het onvermijdelijke verbruik dat wij eerder vernoemden (back-upsysteem, koelkast,...).

In 2010 bedroeg het totale elektriciteitsverbruik voor onze privélokalen **7,66 MWh**, wat neerkomt op **een daling van ongeveer 8 %** tegenover de vorige referentieperiode (*i.e.* totaal verbruik van 8,4 MWh tussen 2/04/2009 en 30/03/2010). Dit verbruik staat gelijk aan 1,094 MWh/VT.jaar of 19,25 kWh/m².jaar.

De momentmeting van het verbruik van bepaalde toestellen, die in 2010 was gepland, werd om technische redenen niet uitgevoerd, maar zal in 2011 gebeuren.

De ontwikkeling van een instrument waarmee verbanden kunnen worden gezocht tussen bepaalde feiten en gebeurtenissen en het waargenomen gebruik was eveneens voorzien in 2010, maar werd evenmin verwezenlijkt. In 2011 zal wel een systeem worden ingevoerd

waarmee meer bepaald de gemiddelde verbruikscijfers per VTE zullen kunnen worden verfijnd.

Om de milieu-impact van ons elektriciteitsverbruik nog meer te verkleinen, hebben wij tot slot opnieuw gekozen voor Lampiris als onze elektriciteitsleverancier. In 2010 was hun productie immers voor 100% afkomstig uit hernieuwbare energiebronnen, zoals de website van het bedrijf vermeldt (www.lampiris.be/nl/environnement.php?verte):

- 38,71% windenergie;
- 33,23% biomassa en biogassen;
- 28,06% waterkracht.

De milieu-impact van ons energieverbruik verkleinen is een van de doelstellingen van ons milieumanagementsysteem.

Gemeten totaal jaarverbruik = 7,66 MWh Aandeel hernieuwbare energie = 100%

1.2. Gemeenschappelijke delen van het gebouw

Wij zijn geen eigenaar van onze lokalen. Wij maken er gebruik van op basis van een huurcontract dat is afgesloten tussen de beheerster van het gebouw en de regie der gebouwen. Onze beheersing van het elektriciteitsverbruik met betrekking tot de gemeenschappelijke delen van het gebouw is bijgevolg beperkt.

Dit verbruik is voornamelijk toe te schrijven aan het gebruik van de liften, aan de verlichting, aan de werking van verwarming, ventilatie en airconditioning en aan het luchtverversingssysteem in de parkings.

Wij kunnen zelf geen regelmatige follow-up verzekeren van dit gedeelte van het elektriciteitsverbruik. Wij kunnen ons enkel baseren op de jaarlijkse afrekening die aan de beheerster van het gebouw wordt gestuurd; hierop passen wij een ratio toe die rekening houdt met de oppervlakte van de lokalen die wij gebruiken ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw en niet met ons reële gebruik (verhouding = 837/10000°).

Niettemin zien wij er ook op dit niveau op toe de impact van onze activiteiten te beperken, door met name veeleer de trap te gebruiken dan de liften en door te proberen het HVAC-systeem zo goed mogelijk in te stellen. Op basis van de verschillende jaarlijkse afrekeningen sensibiliseren wij bovendien de andere bewoners van het gebouw ter gelegenheid van de zogenaamde "ecoteam"-vergadering. Op deze jaarlijkse vergadering komen op ons initiatief enkele vrijwilligers van elke hurende instantie bijeen om de ecologische en energieverbonden aspecten van het gebouw te bespreken, desgevallend in aanwezigheid van de beheerster.

Zo werden verscheidene maatregelen genomen om het elektriciteitsverbruik in de gemeenschappelijke delen van het gebouw te doen dalen:

- in de inkomhal werden spaarlampen geïnstalleerd;
- in de traphal werd een lichtschakelaar met timer geplaatst;
- het HVAC-systeem werkt niet 's nachts en tijdens het weekend.

Het leveringscontract is afgesloten met Electrabel.

Het **verbruik dat ons in 2010 werd aangerekend** bedraagt **23,24 MWh**. Dit is vergelijkbaar met het verbruik dat in 2009 werd gemeten (*i.e.* 24,1 MWh) en wijst op een stabiel elektriciteitsverbruik in de gemeenschappelijke delen van het gebouw.

Gemeten jaarverbruik rekening houdend met de afrekening 2010 en op basis van de ratio =
23,24 MWh
Aandeel hernieuwbare energie = onbekend

2. Gasverbruik

De ordonnantie van 7 juni 2007 houdende de energieprestatie en het binnenklimaat van gebouwen is ter zake voor ons van toepassing.

Zoals wij hierboven reeds vermeldden, zijn wij geen eigenaar van onze lokalen. Onze beheersing van het gasverbruik, dat verband houdt met de werking van de gemeenschappelijke verwarmingsketel, is bijgevolg beperkt.

Wij kunnen hierover zelf geen regelmatige follow-up verzekeren. Wij kunnen ons enkel baseren op de jaarlijkse afrekening waarop wij een ratio toepassen (verhouding = 837/10000^e) die rekening houdt met de oppervlakte van de lokalen die wij gebruiken ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw en niet met ons reële gebruik.

Ook hier proberen wij de andere bewoners van het gebouw te sensibiliseren ter gelegenheid van de "ecoteam"-vergadering.

Het leveringscontract is afgesloten met Electrabel.

Het **gasverbruik dat ons in 2010 werd aangerekend** bedraagt **47,17 MWh**. Dit betekent een aanzienlijke verhoging tegenover de cijfers van het jaar daarvoor (*i.e.* verbruik van 42,9 MWh).

Gemeten jaarverbruik rekening houdend met de afrekening 2010 en op basis van de ratio =
47,17 MWh

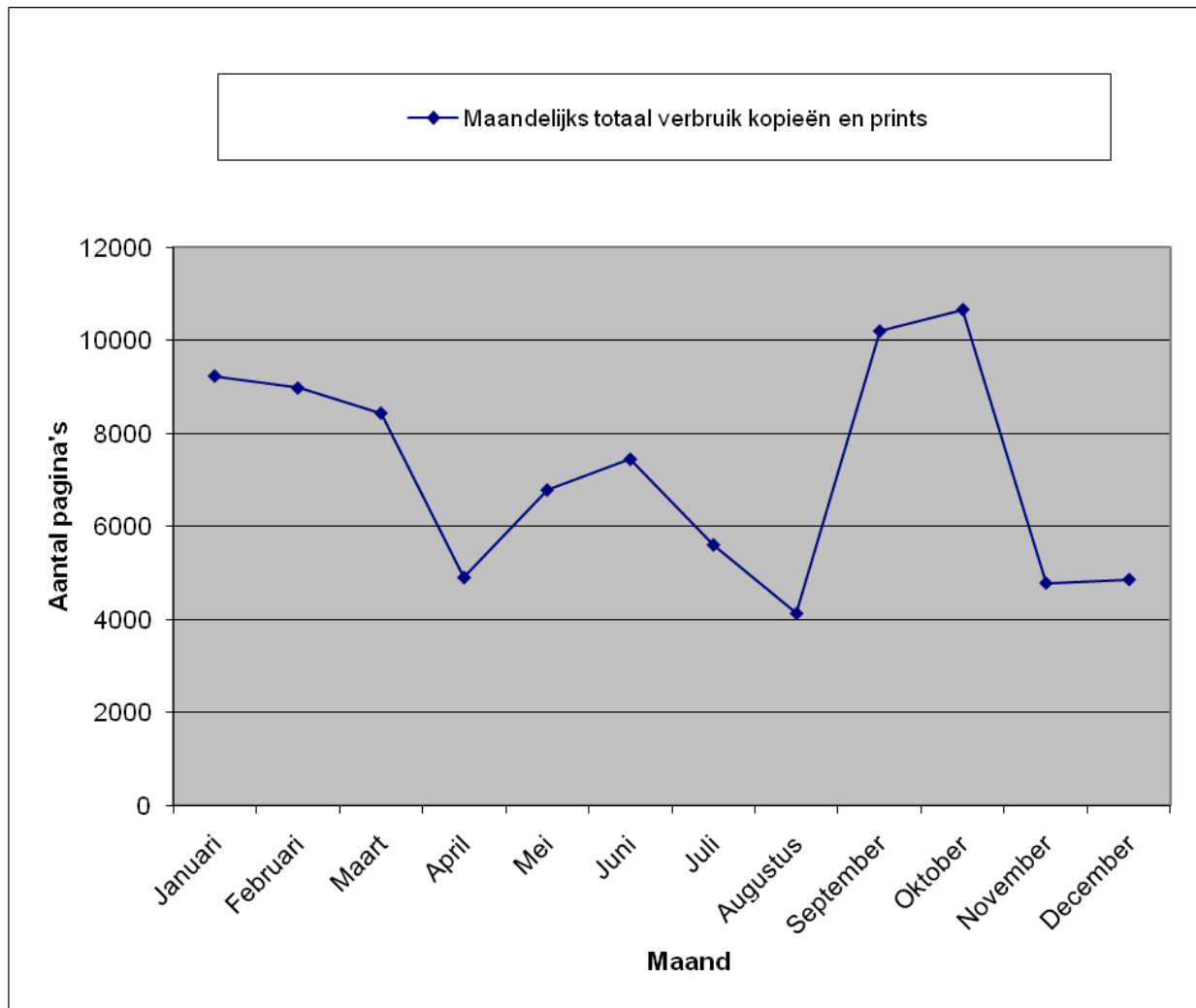
Rationeel gebruik van grondstoffen

De voornaamste grondstof die wij gebruiken is papier.

Ook al proberen wij maximaal op scherm te werken en sturen wij de documenten in een elektronische versie naar onze leden, toch komt het nog vaak voor dat wij documenten voor een vergadering moeten afprinten, bijvoorbeeld wanneer een bijdrage kort voordien toekomt. Daarenboven moeten wij ervoor zorgen dat onze adviezen worden verspreid bij de ministers, parlementsleden en verschillende betrokken personen; wij doen dat via de post.

Wij beperken de impact van ons papiergebruik evenwel door gerecycleerd papier te gebruiken, de documenten stelselmatig recto verso af te printen en door een enkele centrale printer te gebruiken.

Op basis van een wekelijkse telling van onze kopieën en prints via ons centraal fotokopietoestel, konden wij het volgende maandelijks verbruik aantonen:

De verbruikspiek in september en oktober is meer bepaald toe te schrijven aan de voorbereiding van de Persprijs FRDO die eind oktober werd toegekend en waarvoor tal van documenten moesten worden afgeprint.

In 2011 zullen wij voortgaan met onze wekelijkse follow-up van de hoeveelheden gekopieerde en geprinte documenten om zo ons gemiddeld verbruik nog beter te kennen. Deze follow-up zal worden aangevuld met een follow-up van de hoeveelheden aangekocht papier.

In 2010 bedroeg ons **papierverbruik** (80g/m²) **62 kg/VTE**. Dit verbruik is vergelijkbaar met dat van de voorgaande referentieperiode (*i.e.* 86052 pagina's, tegenover 87180 pagina's die werden gebruikt tussen 7/04/2009 en 6/04/2010).

Jaartotaal van kopieën en prints = 86052 pagina's

Waterverbruik

Ondanks het feit dat er zich in onze lokalen sanitaire ruimtes en een keuken bevinden, hebben wij geen eigen watermeter.

Wij kunnen bijgevolg zelf geen regelmatige follow-up verzekeren van ons waterverbruik. Wij kunnen ons enkel baseren op de driemaandelijke afrekeningen die betrekking hebben op het hele gebouw en waarop wij dezelfde ratio toepassen als voor elektriciteit en gas (verhouding = 837/10000^e).

Door de driemaandelijke afrekeningen op te volgen kunnen wij vroegtijdig een eventueel lek in de leidingen opsporen. Daarnaast proberen wij de andere bewoners van het gebouw te sensibiliseren voor een rationeel waterverbruik ter gelegenheid van de "ecoteam"-vergadering.

Het **waterverbruik dat ons in 2010 werd aangerekend** bedraagt **156,85 m³**, wat neerkomt op een aanzienlijke stijging (ongeveer 28 %) tegenover de cijfers van 2009 (*i.e.* 122,6 m³). Dit overmatig verbruik zou met name toe te schrijven zijn aan verscheidene lekken die zich in het gebouw hebben voorgedaan. Wij zullen de aandacht van de leden van het "ecoteam" op dit punt vestigen zodat iedereen erop toeziet zijn waterverbruik te beheersen.

Gemeten jaarverbruik rekening houdend met de afrekeningen 2010 en op basis van de ratio = 156,85 m ³
--

Afval

Op het vlak van afvalbeheer is de volgende wetgeving voor ons van toepassing:

- ordonnantie van 7 maart 1991 betreffende de preventie en het beheer van afvalstoffen;
- besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 25 april 2002 tot vaststelling van de lijst van afvalstoffen en gevaarlijke afvalstoffen;
- besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2002 tot invoering van een terugnameplicht voor sommige afvalstoffen met het oog op hun nuttige toepassing of hun verwijdering.

Wij passen een selectief sorteringssysteem toe op het afval dat wij produceren.

Zodra papier, plastic, blikjes en restafval gesorteerd is, wordt het in een voor het hele gebouw gemeenschappelijke ruimte geplaatst, waar het wordt opgehaald door de ophaalfirma MCA, die zorgt voor de recyclage van het afval.

In 2010 bedroegen de volumes van dit afval dat door de firma MCA werd opgehaald voor het hele gebouw:

Type afval	Aantal zakken
Papier	167
Karton	152
Restafval	251
Blikjes & plastic	53

De firma MCA liet ons weten dat wij onmogelijk cijfers uitgedrukt in ton konden krijgen, waardoor wij helaas deze resultaten niet kunnen vergelijken met deze van 2010. In de toekomst zouden wij een follow-upsysteem kunnen bedenken dat gebaseerd is op het geproduceerde afvalvolume, gemeten in het aantal zakken van elk type van afval.

De ratio van dit afvalvolume die ons forfaitair wordt aangerekend is $837/9970^e$ (oppervlakte van onze lokalen ten opzichte van de totale oppervlakte van het gebouw, min de niet-gebruikte ruimtes).

Daarnaast hebben wij voor het hele gebouw een BEBAT-ton ter beschikking gesteld om batterijen te recycleren.

Op vrijwillige basis en dankzij de vrijwillige inzet van onze personeelsleden sorteren wij ook ander afval dat anders als restafval zou moeten worden beschouwd volgens de instructies van de ophaalfirma MCA: tetrapacks, kurken, glas en composteerbaar huishoudelijk afval

Tot slot wordt ook het als gevaarlijk te beschouwen afval op een speciale manier behandeld. Zo slaan wij toners, inktpatronen, neonlichten en spaarlampen afzonderlijk op, tot zij in het kader van de terugnameplicht van onze leveranciers worden opgehaald. Bij wijze van verplicht register van gevaarlijk afval, bewaren wij de ontvangstbewijzen die wij dan krijgen.

Eind 2010 zag de lijst van dit afval er als volgt uit:

Pot vloeibare corrector	1
Spaarlamp	1
Inktpatroon voor laserprinter	1
Toners	15
Inktpatronen voor printer	27

Deze gegevens zijn niet in ton uitgedrukt omdat dit weinig ter zake dient.

In 2011 zullen wij onze follow-up van de geproduceerde afvalhoeveelheden voortzetten om later te bepalen welke acties wij zouden kunnen of moeten ondernemen, op ons niveau of op het niveau van het hele gebouw.

Biodiversiteit

Deze door de Verordening voorgestelde indicator is niet relevant wat betreft onze activiteiten.

Emissies

De volgende teksten betreffende luchtvervuiling en lawaai zijn voor ons van toepassing:

- verordening (EG) nr. 842/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006 inzake bepaalde gefluoreerde broeikasgassen;
- verordening (EG) nr. 1005/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende de ozonlaag afbrekende stoffen;
- koninklijk besluit van 7 maart 1991 houdende reglementering van het gebruik van bepaalde chloorfluorkoolstofverbindingen in de koelinstallaties;
- ordonnantie van 17 juli 1997 betreffende de strijd tegen geluidshinder in een stedelijke omgeving;
- besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20 november 2003 betreffende koelinstallaties.

De voornaamste emissies die onze activiteiten teweegbrengen zijn deze van de vlieggreizen die door onszelf of door de leden van de Raad worden ondernomen om internationale conferenties bij te wonen. Bij de dagelijkse bezigheden maakt al ons personeel immers gebruik van het openbaar vervoer voor het woon-werkverkeer. Geen enkel dienstvoertuig is beschikbaar voor het personeel van het permanent secretariaat of de leden van de Raad

In 2009 hebben wij bijgevolg beslist een compensatiesysteem in te voeren voor de CO₂ die wordt uitgestoten bij deze vliegtuigreizen; hiertoe deden wij een beroep op de onderneming CO₂Logic. Een beschrijving van de ondersteunde projecten is te vinden op hun website, op volgend adres:

<http://www.co2logic.com/home.aspx/nl/projecten>

Daarnaast volgen wij de voorschriften die onze voogdijminister heeft uitgevaardigd in een omzendbrief die aanbeveelt in de volgende 2 gevallen de trein te verkiezen boven het vliegtuig: wanneer de afstand kleiner is dan 300 km, of wanneer de bestemming met de trein kan worden bereikt in minder dan 8 uur

In 2010 hebben wij een follow-up tool uitgewerkt waarmee wij een overzicht kunnen hebben van de met het vliegtuig afgelegde afstanden, en dus van de hoeveelheden uitgestoten CO₂.

Tijdens dat jaar hebben onze medewerkers van het permanent secretariaat 3 vliegtuigreizen ondernomen, waarbij in totaal **32 878 km** werden afgelegd, wat tot een emissie heeft geleid van **7,45 t CO₂**. 0,79 t CO₂ werd gecompenseerd voor een bedrag van 17,38 €.

In 2011 zullen wij de met het vliegtuig afgelegde afstanden blijven opvolgen en zullen wij de mogelijkheid onderzoeken om hun koolstofcompensatie te systematiseren, tegelijk rekening houdend met bepaalde kritiek die over dit systeem werd geuit.

Aankopen

Wij zijn ons ervan bewust dat een verantwoord aankoopbeleid alleen maar positieve gevolgen kan hebben op het milieu.

Wij letten dus speciaal op dit aspect bij onze aankopen, die voornamelijk betrekking hebben op de volgende goederen: papier en kantoorbenodigdheden, dranken en voeding, uiteenlopende sanitaire producten, vervoersbewijzen, en - wat minder vaak voorkomt - computerbenodigdheden en meubilair.

Wij houden allereerst rekening met de omzendbrieven die de federale administraties ertoe aansporen duurzame producten te kopen of die hen dat opleggen:

- de omzendbrief P&O/DO/1 van 27 januari 2005 betreffende "*de implementatie van het duurzame ontwikkelingsbeleid bij de overheidsopdrachten van leveringen gelanceerd door aanbestedende overheden van de federale overheid die behoren tot de klassieke sectoren*" (BS 4-2-2005);
- de omzendbrief P&O/DO/2 van 18 november 2005 "*betreffende het aankoopbeleid van de federale overheid ter bevordering van het gebruik van duurzaam geëxploiteerd hout*" (BS 9-2-2006).

Op dit vlak vormt de Gids voor duurzame aankopen, die beschikbaar is op de website www.gidsvoorduurzameaankopen.be en die werd bedacht en die wordt bijgewerkt door de POD DO, een waardevol hulpmiddel waarmee wij duurzame producten en diensten kunnen kiezen en ecologische en sociale criteria kunnen opnemen in de bestekken van overheidsopdrachten.

Wij gaan evenwel verder dan deze instructies en geven in het algemeen de voorkeur aan:

- biologische, lokale producten of producten afkomstig uit de eerlijke handel;
- producten vervaardigd op basis van een gerecycleerde grondstof en/of afkomstig uit een duurzaam beheerde exploitatie;
- energiezuinige producten;
- producten met het Europese ecolabel (of een gelijkwaardig label);
- tweedehandsproducten;
- ...

Hiertoe worden onze inschrijvers op de hoogte gebracht van onze aanpak inzake milieumanagement en van de specifieke verplichtingen die daar voor hen uit voortvloeien.

Sinds 2009 maakt ons schoonmaakbedrijf gebruik van ecologische onderhoudsproducten. De thee, de koffie, het fruitsap en de wijn die wij tijdens vergaderingen of evenementen serveren komen over het algemeen ook uit de eerlijke handel, en wij hebben herhaaldelijk een beroep

gedaan op traiteurs die biologische producten gebruiken en die zich aansluiten bij een duurzame voedingsmethode, zoals “Trop Bon” of “l’Elément Terre”.

Daarnaast hebben wij **in 2010** een gedeelte van onze computeruitrusting vernieuwd. Zoals voorzien in onze vorige milieuverklaring hebben wij erop toegezien dat er milieucriteria werden opgenomen in het bestek (meer bepaald in termen van energieverbruik van de schermen).

Organisatie van sensibiliseringsevenementen

Door de sensibiliseringsopdracht van de Raad uit te voeren en diverse evenementen te organiseren, kunnen wij het publiek en de leden van de Raad bepaalde specifieke thema's van duurzame ontwikkeling beter leren kennen

Zo zullen wij **in 2011** ons jaarlijks Forum organiseren rond het thema “*Resource Efficiency*”. Het doel van dit evenement bestaat erin aan te tonen hoe een rationeler gebruik van grondstoffen in de industrie en in de bouw concreet kan leiden tot een duurzamere productie en consumptie.

Vragen? Opmerkingen? **Aarzel niet ons te contacteren!**

Alle vragen of klachten met betrekking tot het milieumanagementsysteem van het permanent secretariaat van de Raad kunnen worden gericht aan de EMAS-verantwoordelijke van het permanent secretariaat van de Raad, via het adres mail@frdo-cfdd.be.

Validering

Informatiefiche

Naam	Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling
Oprichtingsdatum	1997
Adres van de zetel van de activiteit	Liefdadigheidsstraat 33 1210 Brussel
Telefoon	02 743 31 50
Fax	02 743 31 59
Mail	mail@frdo-cfdd.be
Website	http://www.belspo.be/frdocfdd/NL/welkom.html
Contactpersoon	Mme Catherine MERTENS
NACE-code	84111
Gemiddeld aantal werknemers / jaar	7 VTE
Oppervlakte in m ²	398 m ²
Activiteitssector	Overheid
Infrastructuur	Onderhuurder van het gebouw
Reeds behaalde labels	Label ecodynamische onderneming (1 ster) 2005-2008 EMAS-registratie nr. BE-BXL-000022 (21/06/2010)
Milieuvergunning	Niet vereist voor onze activiteiten

Verklaring van deelname

Verklaring van deelname

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer, bevoegde instantie in België voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, heeft ondervermelde organisatie geregistreerd in de lijst van het Europees milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS)

Benaming van de organisatie : **Permanent secretariaat van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling**
Adres van de organisatie : **Liefdadigheidstraat, 33 - 1210 Brussel**
Registratienummer : **BE-BXL-000022**
Registratiedatum : **Maandag 21 juni 2010**
Omvang van de registratie : **De activiteiten van het permanent secretariaat van de FRDO (Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling)**
Contactpersoon : **Vestiging : Brussel, Liefdadigheidsstraat 33, 2^e verdieping
Mev. Catherine MERTENS / Dh Chris SCHUURMANS**

Benaming van de controle instantie : **AIB-VINÇOTTE Internationaal n.v.** Erkenningsnummer : **BE-V-0016**
Benaming van de overheid die toeziet op de uitvoering van de regelgeving waaronder de organisatie valt : **Brussels Instituut voor Milieubeheer**

Deze organisatie past een milieubeheersysteem toe. Het publiek wordt geïnformeerd over haar resultaten inzake leefmilieu door een gevalideerde en geactualiseerde milieuverklaring overeenkomstig Verordening (EG) nr. 1221/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009.

EMAS
GEVERIFIËRD
MILIEUZORGSYSTEEM

BRUXELLES ENVIRONNEMENT
- IBGE -

Jean-Pierre Hannequart
Directeur-generaal

Eric Schamp
Adj.-Directeur-generaal